

Disney

SYNTYMÄTTÖMYYS- PÄIVÄ

Jammi

Mitä jos Ihmemaan olisi vaarassa
ja Liisa kertakaikkisen myöhässä?

Disney

LIZ BRASWELL

SYNTYMÄTTÖMYYS-
PÄIVÄ

Suomentanut
Tuulia Tipa

TAMMI

HELSINKI

Teoksessa on lainattu nimiä ja sanontoja Disneyn elokuvasta *Liisa Ihmemaassa* (1951) sekä teoksista *Liisan seikkailut ihmemaassa* ja *Liisan seikkailut peilimaailmassa*, suomentaneet Kirsi Kunnas ja Eeva-Liisa Manner (1974).

Runo s. 135 *Liisan seikkailut ihmemaassa* sekä lainaus s. 435 *Liisan seikkailut peilimaailmassa*, suomentaneet Kirsi Kunnas ja Eeva-Liisa Manner (1974).

Alkuteos *Unbirthday*

© Disney

Suomenkielinen laitos © Tuulia Tipa ja Tammi 2021

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

ISBN 978-952-04-2846-4

Painettu EU:ssa

Sisarelleni Sabrinalle.

Emme ole Matilda ja Liisa, mutta hetkittäin meissä on kumpaakin.

Annan anteeksi sen kerran, kun puijasit minut syömään
suklaakonvehdin, jonka sisällä oli karvapallo.

Ainakin tavallaan.

– *L.B.*

YSTÄVÄLLINEN HUOMAUTUS,
PARAHIN LUKIJA:

Kuten tiedossasi kaikei jo on, tämä kirja on yhtä hölynpölyä.

Ja jotta asia tulisi tyystin selväksi, muistutettakoon että hullu hatuntekijä on kuvitteellinen olento eikä noudata oman maailmamme järkähtämättömiä sääntöjä.

Toisin sanoen: elohopea on tappavan myrkyllistä.

1800-luvulla hatuntekijöiden todellakin sanottiin tulleen hulluiksi altistuttuaan hattujen valmistuksessa elohopealle: tarkkaan ottaen he kärsivät pitkäaikaisesta elohopeamyrkytyksestä.

Monista maailman joista ja järvistä nostettua kalaa ei voi tänä päivänäkään syödä, sillä teollisuuden myrkkysaasteista vesiin joutunut tappava elohopea lojuu niiden mutapohjissa loputtomiin.

Tässä kirjassa hatuntekijä juo elohopeaa.

Sinä, parahin lukija, et voi elohopeaa siemailla.

Jos sen teet, olet kuoleman oma.

– L. Braswell

Muistikuvien Liisa

Ensimmäinen luku

Aamun kajastus väläytti hilpeän huomenensa niin ikään hilpeän makuuhuoneen paperoiduille seinille. Yöllä oli satanut, oikein kunnolla – isopisarainen rankkasade – ja päivä oli valmis koittamaan putipuhtaana ja intoisana. Ikkunanraosta tulvi sisään purevan kylmää ilmaa, jossa oli pientä potkua. Parvi pikku varpusia, jotka tuskin viikkoa aiemmin olivat vielä olleet pesätovereita, sirkuttivat kiihdyksissään toinen toiselleen tavalla, josta seuraisi vääjäämättä lopulta joko yksimielinen joukkopako tai höyheniä halkova siipiryysy.

Jopa rouva Hyörilän kengänkantojen vasaramaiset iskut alakerran lattiaa vasten kuulostivat tavallista kimmoisemmilta ja tarmokkaammilta.

Levollisesti messinkirunkoisessa vuoteessaan uinui tyttö, jonka pielukselle levinneet vaaleat kutrit kehysivät päätä ja kaulaa kuin enkelin häikäisevä sädekehä – kunnes aivan yhtäkkiä kaikki hilpeät äänet saivat hänet havahtumaan unesta. Silmät lensivät auki, ja liikkeen äkillisyys sai pitkät silmäripset huojumaan kuin viljan tuulessa.

”Tänään”, Liisa huudahti, ”on täydellinen seikkailupäivä!”

Liisa hymyili ja paistatteli tovin päätöksensä loistossa; sitten hän loikkasi vuoteesta. Yrmeä Mirri-kissa, joka ei välittänyt katsastaa päivän laatua, venytteli paikallaan (jossa emännän jalat olivat vielä hetki sitten olleet sitä

lämmittämässä), sulki sitten yhden vanhanpuoleisen silmänsä päivältä ja oli sekunneissa jälleen unessa.

”Pahoittelut, tyttöseni!” Liisa virkkoi ja suukotti kisaansa. ”Mutta *tempus fugit*, tiedäthän; aika ei odota!”

Vallitseva aika ja paikka eivät silti sallineet, että seikkailijat juoksisivat ulos ovesta noin vain alushamesillaan. Sehän olisi ollut vallan pöyristyttävää. Ja niin Liisa ryhtyi työlääseen puuhaan saadakseen ylleen kaikki pukiimet, joita vaadittiin kunniallisena englantilaisneitona esiintymiseen. Puettavana oli:

Alushousut, jotka ylettyivät polviin saakka.

Vannehame eli krinoliini, joka näytti olkisen mehiläispesän ja häkin risteytykseltä. Krinoliini oli sarja teräsvanteita, jotka ympäröivät alaruumista pohkeista vyötäisille ja pienenivät yläpäätä kohden. Rakennelma piti päälle puettuja hameita etäällä kehosta kuin valtava soittokello, jossa kielenä olivat jalat.

Kureliivi eli korsetti.

Vallitsevasta muodista ja ystävien painostuksesta huolimatta Liisa ei kiristänyt vyötäröä. Siitä Liisa ja hänen sisarensa olivat sentään yhtä mieltä: uuman kuristus oli silkkaa typeryyttä. Liisan vyötärö oli aivan kelpo sellaisenaan, kiitoksia vain, ja hänen korsettinsa sai keskittyä päätehtävänsä: suoristamaan selkää ja pitämään naiselliset avut siloisina paikallaan.

Alushame.

Alushame.

Varsinainen leninki. Mukava kesänkevyt sinivalkoruudullinen pumpulimekko.

Takki ja päähine.

Ja viimeiseksi: *kameralaukku*.

Liisa pukaisi ylleen joka vaatekappaleen niin nopeasti

kuin taisi ja juoksi sitten raput alas miltei hypähdellen, aivan kuin olisi ollut paljon kahdeksaatoista vuottaan nuorempi. Vasta viime hetkellä – ihan liian myöhään – hän muisti hiljentää askelensa.

”*Liisa!*” kuului kimakka naisen ääni. Matilda, hänen sisarensa. Tietysti.

Kas, kun hänet nyt kerran oli kuultu, hän voisi yhtä hyvin syödä aamiaista.

”Hyvää huomenta, äiti, isä, Matilda”, Liisa lausui ylväästi purjehtiessaan huoneeseen. Perheenjäsenet olivat kokoontuneet pitkän pöydän toiseen päähän kuin lauma hienostuneita oravia ja kuorivat täyttä päätä pehmeäksi keitettyjä munia, levittivät marmelaattia paahtoleivälle, siemailivat teetä ja kahvia ja näyttivät viihtyvän mainiosti muodollisuutta huokuvassa ja pikkuesineiden täyttämässä huoneessa. Liisan äiti nosti pullean purppuranpunaisen poskensa valmiiksi ja Liisa suuteli sitä kuuliaisesti. Isän kasvot olivat suurimmaksi osaksi piilossa sanomalehden takana, mutta Liisan onnistui muiskauttaa nopea suukko, joka ei aivan osunut poskipartaan.

Hän taputti sisaren olkapäätä ponnettomasti kuin olisi pyyhkäissyt pois vähän hilsettä.

”Ollaanko sitä jo naimisissa?” isä kysyi lehden takaa.

”Ei vielä, isä.”

”Sulhasta katsottuna?”

”Ei vielä, isä.”

”Hmm. Hyvä.” Isä ravisti lehteä saadakseen sivun kääntymään ja taittumaan ja uppoutui sitten taas vieraiden maiden tapahtumiin – sellaisia juttuja hän luki mieluiten.

”Oletko aivan varma, että se on hyvä asia, isä?” Matilda kysyi. Hän oli vaatimattoman hillitty, kaunis hieman

luotaantyyntävällä tavalla, ja hänen silmänsä, ripsensä ja hiuksensa olivat tummat siinä missä Liisan loistivat vaaleina. Asiallinen leninki oli yhtä ankea kuin Liisan oli pirteä ja kesäinen. Mutta jos he olisivat kuunaan vaivautuneet käymään yhdessä ulkona – ja jos Matilda olisi kuunaan vaivautunut tekemään ulkonäkönsä eteen hiustenharjausta enempää – koko Impalan kaupunki olisi ollut heidän.

Ei sillä, että Liisa olisi varsinaisesti halunnut Impalaa omakseen. Mutta olisi se silti ollut lystiä ainakin yksien juhlien verran.

”Liisahan on jo kahdeksantoista”, Matilda jatkoi sinnikkäästi samalla kun levitti marmelaattia leivälleen äärimmäisen vakavin ottein.

”Ja uskoakseni sinä olet kaksikymmentäkuusi”, äiti huomautti.

”Minulla onkin kosijoita!”

”Niin, on tiettenkin”, äiti sanoi nopeasti ja tyyntelevään sävyyn.

”Pidän pikku Liisan luonani niin kauan kuin vain suinkin voin”, isä sanoi sanomalehden takaa. ”Älä sinä sotkeennu siihen.”

”Rakkaalla ystävälläni herra Sammalella on muuan toveri – Risto Ristiturpa”, Matilda sanoi vanhemmistaan välittämättä ja kääntyi Liisan puoleen. ”Olen uskoakseni kertonut hänestä sinulle jo useaan otteeseen. Taisitte jopa tavata kerran...? Ylen lahjakas nuorimies. Komea. Loistava tulevaisuus edessään – hän on jo nyt mukana Sakari Pässinperän vaalikampanjassa. Kutsumin hänet...”

”Voi, hän kuulostaa *ihastuttavalta*, kyllä vain, eri kiinnostavaa, tavattoman hienoa, haluan kuulla tuonnem-

pana lisää hänen edesottamuksistaan, kernaasti! Hyvää huomenta ja näkemisiin!”

Liisa iski silmää äidilleen, joka yritti pitää kasvojaan peruslukemilla.

Sitten Liisa virnisti ja häipyi, ja vasta kääntyttyään tuhahtaen takaisin aamiaispöytään Matilda huomasi, että hänen huolellisesti voideltu marmelaatileipänsä oli tipotiessään.

Liisa käveli aurinkoista tietä ja nautiskeli pihistämässään aamiaisleivästä, jolle voi ja marmelaati oli levitetty niin huolellisesti. Pyyhittyään huulet ja posket kämmenselkään kuin kissa hän kohotti kasvot aurinkoa kohti ja nautti ihoa lämmittävistä säteistä. Kotvasen vain, tietenkin, ennen kuin vahingoittavaa vaikutusta ehtisi syntyä. Hän korjasi hattunsa asentoa ja...

”No, jopas.”

Hän oli unohtanut hansikkaansa.

”Voihan kanin viikset”, Liisa huokasi. ”Säädyllyisyys on sitten tänään mennyttä.”

Samassa hetkellinen tuntemus sai Liisan valtaansa. *Surua* se ei varsinaisesti ollut. Muttei silkkaa kaihoakaan. Mikä tunne sitten olikin, siinä välkkyy kultaisen pisaran verran onnea, auringon lailla lämmittävää ja lumoavaa. Tunteen toivat menneiden unien muistot, jotka olivat kuluneet miltei puhki kuin pehmoinen tyynyliina, jota ei hennonut heittää menemään.

Ihmema.

Yksityiskohdat olivat himmenneet jo aikaa sitten, mutta tunnelma oli säilynyt: seikkailuja, taikaa, hurmaavia olentoja. Kaikki mielikuvituksen luomat ihme-maaseikkailut eivät olleet kyllä olleet hauskoja, saati

turvallisia. Eivätkä kaikki olennot olleet erityisen herttaisia tai hyvätapaisia. Jotkut ihmemaan kukkasista olivat suorastaan väkivaltaisia.

Ja Herttakuningatar! Hän oli halunnut Liisan *hengiltä!* ”Hänet mestattakoon!” Lause karmi yhä Liisan selkäpiitä.

Mutta...

Toista sellaista unta ei ollut enää tullut.

”Humpuukia ja hölynpölyä”, Liisa julisti ja ravisti päätään. ”Mikä suurenmoinen päivä! Kyllä taikaa löytyy täältäkin!”

Täältäkin oli tietenkin Impalasta, joka oli säkenöivä pikkukaupunki pullollaan professoreja, ikivanhoja yliopistosaleja, ihastuttavia vehreitä puistoja ja kimaltelevia kanavia. Oli myös hohtavan valkeita kävelyteitä, ammoin rakennettuja kivitaloja ja niin pikkuriikkisiä ja häikäiseviä puutarhoja, että ne välkehtivät liki jalokivien tapaan. Siinä autuaassa kaupungissa oli kaikki säntillistä ja täydellistä ja vanhaa – jopa kaapuihin verhoutuneet opiskelijat, jotka kiirehtivät luennoille kertakaikkisen nääntyneinä pitkäksi venyneen juhlinnan tai Petrarcaa koskevan väittelyn jälkeen.

(Liisan koti, joka oli suuri hieno talo puutarhoineen ja nurmikenttineen, sijaitsi pienen matkan päässä yliopistoalueesta pohjoiseen; ei liian pitkän kävelymatkan päässä kaupungin tohinasta, muttei niin likellä, että olisi joutunut kuulemaan *Gaudeamus igituria* kolmelta aamuyöstä.)

Herättyään taianomaisesta unestaan vuosia sitten pikku Liisa oli käyttänyt kaiken vapaa-aikansa kaupungin koluamiseen toivoen löytävänsä jotakin, mitä tahansa, mikä muistuttaisi ihmemaasta. Yksikään paikka ei ollut turvassa hänen tutkimusretkiltään: hän kävi joka kirkon-

tornissa, johon pääsi salaa pujahtamaan, ja kaikilla kullilla, joille saattoi livahtaa kun vanhempien silmä vältti. Hän kulki alhaalta ylös ja penkoi yläilmoja ja alamaita, eikä kiveäkään jäänyt kääntämättä.

(Varsinkin alamaita: erityistä huomiota saivat kaninkolot ja sienet, pikkuiset kaalimadot ja isot hämähäkinverkot, ruokahissiluukut ja muut toisten kodeista löytyvät häkellyttävän pienet ovet, joita Liisan ei totisesti olisi kuulunut tutkia ja avalla.)

Liisan puinen keräilyrasia oli sisältänyt omalaatuisia aarteita vielä melko lailla enemmän kuin pikkulapsilla yleensä: pikkuriikkisiä messinkiavaimia, pikkuriikkisiä lasipulloja, eriskummallisia pikkuleipien puolikkaita, valkoinen vasemman käden hansikas, luonnonvalkoinen oikean käden hansikas sekä paperinpaloja, joille oli uutusterasti raapustettu SYÖ MINUT ja JUO MINUT uudelleen ja uudelleen, kun Liisa yritti sovittaa tuheruksia muistoihinsa.

Liisa ei ollut ollut mikään nyrpeä lapsi – kaikkea muuta – mutta toisinaan hän mietti, oliko sittenkin pikkuisen hänen omaa syytään, ettei hän ollut enää koskaan uneksinut ihmemaasta.

*”Kaikenmoista hölynpölyä –
nämä ovat typerimmät teekutsut,
joissa olen kuunaan ollut!”*

”Kas, olen saanut hölynpölystä tarpeekseni.

Lähden kotiin – suoraan kotiin.”

”Nyt riittää. Ei enää tippaakaan hölynpölyä.”

Ei enää tippaakaan hölynpölyä. Niin, hän oli sanonut sen itse. Alitajunta oli totellut ja päästänyt Liisan yöllisille

retkilleen vain maailmaan, jossa hölynpölyä ei ollut nimeksikään.

Niinpä Liisa oli koettanut piirtää asioita, jotka muisti unestaan parhaiten (Veijarikissan, valkean kanin, kauniin pikku kulta-avaimen), tai sitten omituisuuksia, joita näki tutkimusretkillään (hämmästyttävän suippokorvaisen opiskelijan, kiintoisan sammalmättään, kivimuurin jonka köynnökset näyttivät siltä, että niiden takaa voisi paljastua salakäytävä ihmeellisiin paikkoihin).

”Hmm”, Liisan isä oli sanonut piirustukset nähdesään.

”Minunkaan suvussani ei juuri ole taipumusta taiteellisuuteen”, äiti oli huomauttanut.

”Hän huomaa kyllä monia... erikoisia asioita. Vaikkei kykenekään... jäljentämään niitä.”

”Niin, hän käyttää aimo siivun vapaa-ajastaan asioiden *havaitsemiseen*. Ehkäpä hänen havainnointikykyään olisi paras suunnata johonkin – niin, siis johonkin muuhun kuin piirtämiseen...?”

Siinä vaiheessa Viola-täti oli astunut mukaan kuvaan.

Ei hänkään piirtää osannut, mutta hän pärjasi kuvanveistossa, emännöi kirjallisuussalonkeja, touhusi ajoittain jokseenkin sopimattomien puuhien parissa ja pukeutui housuihin kuin hiilikuormaa rahtaava kaivoslikka. Tädin talo oli pullollaan hapsulamppuja, ystävien tekemää taidetta, suitsukealustoja ja samettia. Eihän hän ollut naimisissa. Kaiken kaikkiaan hänessä oli kaikkea sitä, mitä suku saattoi mustalta lampaalta toivoa.

Ja Viola tuli veljensä ja tämän vaimon (sekä heidän tyttärensä) avuksi täyttäen roolinsa ensiluokkaisesti: hän osti veljentyttärelleen kameran.

Yhden uusimmista malleista, Phoebus-laatikko-kameran. Se oli kaunis pikku vekotin ja kulki helposti mukana, sillä käyttöön ei vaadittu sen enempää jalustaa kuin palkeitakaan. Se sopi sutjakasti keskikokoiseen kameralaukkuun, ja Liisa saattoi kantaa sitä mukanaan ikuistaakseen käden käänteessä kaiken, mikä kulloinkin sattui kiinnostamaan – kunhan vain valoa oli riittämiin.

(Viola-tädillä oli talossaan jo pimiö, jossa kameran lasilevyt saattoi kehittää; hänet tunnettiin klassikko-kohtauksia esittävistä muodostelmakuvista, joita hän otti salongeissaan huomattavasti perinteisemmällä ja valtavan kokoisella muotokuvakamerallaan.)

Liisa ihastui ikihyviksi. Valokuvaamisessa oli jotain perustavanlaatuisen ihmemaista: valoa ja varjoja ja peilejä ja lasia ja linsejä ja taianomaisesti näkyviin ilmestyviä kuvia.

Uuden harrastuksen sivuvaikutuksena tuli, että Liisa vietti nyt paljon aiempaa enemmän aikaa tätinsä kanssa, mikä huojensi hänen vanhempiaan (jotka Liisan vaeltele Impalan kujilla aivan yksikseen teki levottomaksi) ja huolestutti hänen sisartaan (jonka mielestä Viola-täti ei ollut lainkaan sopivaa seuraa; *nykyaikaisuuden* olisi vielä sietänyt, mutta Matildasta täti oli suorastaan *rietas*). Sisikon ei kuitenkaan olisi tarvinnut olla turhan huolissaan; Liisa rakasti tätiään, mutta hän oli nyt kahdeksantoista ja kulki vallan omia polkujaan – joihin taiteilijat tai vermutti tai unikkojuomat tai housupuvut eivät kuuluneet millään lailla.

Liisa tallensi kamerallaan tietysti kaiken, missä oli ripauskin arvoituksellisuutta. Hän vietti päivänsä retkillä, joita kutsui ”kuvakävelyiksi”: etsiskeli esineitä ja asioita jotka viittasivat jollain lailla kätkeytyyn, ylihuon-

nolliseen tai villiin puoleen, jota hän sitten yritti maanitella kamerallaan näkyviin. Kun hän löysi mahdollisen kohteen, hän sommitteli asetelmaa pitkään ja hartaasti ja lisäsi toisinaan mukaan peilejä tai lyhdyn, jos kuva piti ottaa hämyisellä kujalla. Hän kehitti kuvat tätinsä pimiössä ja levitti ne sitten ympäri omaa huonettaan, tutkiskeli niitä ja yritti loihtia esiin maailman kaikista näkemästään. Kimaltelevaa kastetta hämähäkinseitillä, kolkkoja ullakkohuoneita, kasa sähköyvää rojua, jonka kätköissä saattoi piileksiä hirviö tai kenties runo. Lapsen keijumaisuutta ja silmissä yhtäaikaa viattomuutta ja vanhuutta.

Liisa ei milloinkaan kertonut vanhemmilleen (tai sisarelleen) käynneistään Impalan vähemmän viehkeissä kortteleissa. Mutta juuri kolkissa, joita ei pidetty aivan niin siisteinä ja puhtoisina ja moitteettomina, Liisa tunsi että taialla ja hölynpölyllä oli mahdollisuus kukoistaa.

Sellaiseen paikkaan hän oli matkalla tänä säteilevänä päivänäkin.

Tietä eteenpäin ja etelään... ja sitten itään, kauas sieviltä yliopistoalueilta ja vihonviimeisten opiskelijoiden luota. Liisa valitsi reitin, joka kulki rouva Taon tee-huoneen ohitse. Oli kylläkin aivan liian kaunis päivään ääressä juoruiluun, ja sokeripullaan hän oli vielä liiaksi täynnä syötyään vohkimansa hillovoileivän. Mutta hän kääntyi silti pikkuruiselle, mutkittellevalle kadulle ja tyytyi hymyilemään ja vilkuttamaan ikkunan takana seisovalle naiselle. Rouva Tao hymyili ja vilkutti takaisin. Tao tarjoili teen asiakkailleen räikeän eriparisista kupeista ja aluslautasista, jotka olivat peräisin Englannista, Kiinasta ja jopa Venäjältä – siinä oli taikaa ja hitunen ihmemaan tuntua.

Vain lyhyen matkan päässä teehuoneesta, sadevesikou-
run alla, oli pieni hento saniainen, jota ei vielä edellis-
viikolla ollut näkynyt. Liisan terävät silmät hokasivat
oitis sen paikkaan sopimattoman, loistavan vehreyden,
sen kuvioidun ja siroasti avautuvan lehden. Siitä huokui
totisesti taikaa. Hän punnitsi valon määrää ja mutristi
sitten surullisena huuliaan. Kapea kuja oli toivottoman
hämärä, eikä hänellä ollut mukanaan lyhtyä tai peiliä,
ja lasinegatiiveja oli jäljellä vain muutama. Ei niitä kan-
nattanut hukata luultavasti täysin epäonnistuneeseen
otokseen.

”Suokaa anteeksi, nuori saniaisherra”, Liisa virkkoi
ja niiasi pienesti. ”Ehkäpä ensi kerralla, jahka kasvat
tuosta hieman.”

Tai pikemminkin *venyt pituutta kuin kaukoputki*.

Liisa jatkoi kiemurtelevaa katua syvemmälle vanho-
jen rakennusten sokkeloon, hän kumartui kulkemaan
matalan porttiholvin läpi ja saapui viimein varsinaiseen
määränpäähänsä. Aikoinaan pientä aukeaa oli viralli-
sesti kutsuttu Wellingtonin toriksi, mutta nykyään se
tunnettiin pelkkänä *Torina*. Siis sinä *Torina*, jonne mo-
net sikäläiset lapset kokoontuivat leikkimään – usein
siirtolaisten pojat ja tyttäret (ja orvot), joita ei välttä-
mättä huolittu hienompiin puistoihin. Liisa otti heistä
muotokuvia ja kuunteli tarinoita lasten kotimaista ja
matkanteosta Englantiin – tarinoita, joissa tapahtumat
usein sekoittuivat kotimaiden satuihin ja myytteihin,
varsinkin pienempien lasten kohdalla.

Tänään joukolla lapsia oli pallo, ja he pelasivat sillä
torin kulmassa hiekkaa pölyttäen. Toisessa kulmassa
kolme tyttöä pelasi laskupeliä, ja he vaihtelivat vaivatta
edestakaisin englannin, venäjän ja jiddišin välillä. Liisa

otti esiin kameransa ja alkoi hahmotella mahdollisia kuvia mielessään.

”Kappas vain, maankuulu englantilaisneiti on taas täällä kuvaamassa vieraiden maiden pennittömiä mutta niin kovin sieviä lapsukaisia.”

Liisa kiepsahti ympäri typertyneenä sekä lausutuista sanoista että puhujan äänensävyistä. Häntä vain hieman vanhempi nuorukainen nojasi laiskasti kuluneeseen kannunapatsaaseen ja katseli Liisaa määrittelemätön hymy huulillaan. Mies oli pukeutunut asuun, joka erosi huomattavasti muusta torin joukosta: ensinnäkin puku oli aikaihmissen, ja se oli silitetty ja puhdas ja harmaa ja arvokas. Pikkutakki oli tahraton, liivi hyvin istuva. Rannekelloa hänellä ei ollut, mutta sinipunerva solmio näytti kalliilta ja silkkiseltä. Hattu oli huolellisesti harjattu. Punaiset hiukset sen alla olivat niin tummat, että ne näyttivät miltei mustilta, ja niiden leikkaus korvien ja kaulan luona oli äärimmäisen siisti. Silmät olivat oranssiin vivahtavan vaaleanruskeat. Poskissa loisti terve puna.

”Kertokaahan”, nuorimies jatkoi kumartuessaan silitämään kulkukissaa, joka pujahti vikkellästi kulman taa, ”vuodattavatko mesenaattinne mielellään krokotiilinkyyneleitä vähempiosaisten tilanteelle ja asuinoloille muotokuvia ihaillessaan?”

”Anteeksi kuinka?” Liisa kysyi kylmästi ja suoristi selkänsä – siitä kuului naksahdus. ”Nämä kuvat tulevat henkilökohtaiseen käyttööni ja vain satunnaisesti esitettäväksi tarkkaan valitulle ja hienotunteiselle yleisölle tätini luona. En ole mikään kaamea hyväntekeväisyysvampyyri, joka käyttää toisten murheellista tilaa hyväkseen.”

”Niinkö? Paljonkohan mahdatte tietää heidän *murheellisesta tilastaan*? Tai heistä ylipäätään?” mies tivasi.

Liisa katseli häntä hetken viileästi.

”Tuo tyttö tuolla, jonka takissa on iso luunappi. Hänen nimensä on Adina. Hän on kotoisin juutalaiskylästä, joka on liian kaukana Pietarista ollakseen turvassa vainoilta. Äiti on kuollut; isä ja Silvia-täti ovat ainoa perhe, joka hänellä on.” Liisa osoitti toista lasta. ”Tuo on Saša. Hän on noin viisivuotias ja pitää enemmän juustosta kuin makeisista. Hänen äitinsä tekee ompelutöitä urakkapalkalla ja isä kerää lumppua paperitehtaille, ja hänen siskonsa on kuolemassa keuhkotautiin, vaikka Saša on vielä liian nuori käsittämään sitä.

En milloinkaan puhu lapsille alentuvaan sävyyn, enkä kuunaan lahjoisi heitä kuviin killingeillä tai karamelleilla. Jos tuon heille jotakin, siitä riittää aina kaikille, ja teen niin vain koska minusta on mukavaa antaa omasani. Pienimmätkin saavat minulta yhtä ystävällistä ja kohteliasta kohtelua kuin mitä odotan *kaikilta*.” Viimeisen Liisa lausui pisteliäästi ja mulkoili muukalaista.

”Hyvä on, hyvä on.” Nuorimies naurahti hyvätuulisesti. ”Pyydän anteeksi. Syytin teitä tietämättä, mistä puhuin. Olin moukkamainen lurjus.”

Mies kumarsi, eikä hänessä ollut ironian häivääkään.

”Saatte anteeksi”, Liisa sanoi kohteliaasti, mutta edelleen varautuneena. ”Saanko kysyä, kenen kanssa minulla on – *ilo* – keskustella?”

”Nimeni on Kisunko”, mies sanoi ja nosti hattuaan. ”Abraham Josef Kisunko. Asianajaja Ambrosialla ja Muratilla. Mutta kutsukaa vain Kisunkoksi. Palveluksessaanne.”

”Minä olen...” Liisa oli esittäytymässä.

”Kyllähän kaikki täällä tuntevat Liisan ja hänen kameransa”, mies sanoi kättään heilauttaen. ”Liisoja on

vain yksi ainoa. Mutta vakavasti puhuen, ymmärrätte-
hän etteivät nämä lapset – emme edes me, jotka olemme
kasvaneet täällä – ole saaneet maanmiehistänne erityisen
mairittelevaa kuvaa. Niskaan sataa joko sylkeä ja pilkkaa
tai sitten nuivia armopaloja ja hyväksikäyttöä. Niiden
välimaastoa näkee harvoin.”

”Sanoitteko ’me’? Mutta kuulostatte – ja näytätte...”
Liisa takelteli epävarmana; oliko hän sanomassa jotain
töykeää? ”Brittiläiseltä.”

”Olen syntynyt täällä. Mutta vanhempani eivät”, Ki-
sunko sanoi kohauttaen olkiaan. ”He tekivät ankarasti
töitä, minä opiskelin niin ikään ahkerasti. Nykyisin au-
tan missä voin tarjoamalla maksutonta oikeusapua tar-
vitseville. Toisinaan jonkun, jolla on oikeudellista valtaa,
on astuttava väliin ja pelastettava lapsi köyhäntalolta
tai vanhempi kuritushuoneelta. Tai pahemmasta. Joskus
sattuu, että *hyväntekijä* – vaikkapa valokuvia ottava – vie
lapsen, johon on mieltynyt, pois pysyvästi. Esiteltäväk-
si, tai muka auttaakseen, tai sitten johonkin... mistä on
paras olla puhumatta.”

”Kauhistuttavaa”, Liisa sanoi myötätuntoa täynnä.
”Olen äärimmäisen pahoillani siitä kaikesta. Yhtä kaikki
ette voi syyttää minua muutamien maanmiesteni hir-
vittävästä teoista. Se olisi kuin kohtelisin teitä kaikkia
huonosti vain sen tähden, että kohtasin kerran yhden
mädän omenan Venäjältä.”

”Olette toki aivan oikeassa”, Kisunko myönsi heti.
”Siinä tapauksessa tarjoan upean ulkomuotoni kuvat-
tavaksi, jos sattuisitte poikkeamaan vielä joskus ja tah-
toisitte kuvan *minusta*. Olen aikaihminen ja siirtolaisten
lapsi – ja voin antaa laillisen suostumuksen muotokuvani
kohtuulliseen käyttöön, mikäli sellaista tarvittaisiin.”

Miehen äänensävyssä ei ollut hitustakaan sopimattomuutta. Hän ei iskenyt silmää eikä painottanut yhtäkään sanaa vihjailevasti. Hän hymyili tyystin viattomasti; hän ei edes kallistanut koketeeraavasti päätään, niin kuin toisilla oli tapana. Liisalle ei tullut sen enempää vikitelty kuin uhattukaan olo.

Se oli vähän kummallista.

”Puhutte englantia paremmin kuin monet ’maamiehistäni’”, Liisa sanoi verkalleen ja mietti samalla, mitä se tarkoitti. ”Ainakin paremmin kuin naapurini.”

Mitä ihmettä hän oikein jutteli? Oliko se epäkohdeltiasta? Mieshän oli elänyt Englannissa koko ikänsä – juurihan hän sanoi niin! Tietenkin hän hallitsi kielen!

”Niin, no: asianajajan koulutus, sanoinhan? Venäjän ja englannin lisäksi osaan myös latinaa. *Quo usque tandem* ja niin päin pois. Pitäisi kyllä kai opetella ranskaa, jotta osaisin edes lausua viinien nimet.”

Liisa tunsi maailman pyörivän vähän kuin hän olisi pudonnut päistikkaa kaninkoloon. Mikä kumma mies ja kumma kohtaaminen! Tavallisesti Liisa joko vältteli nuorukaisia, joita hänen sisarensa yritti tyrkyttää, tai sitten unohti omin päin tapaamansa miehet saman tien. Useimmat olivat pitkäveteisiä, eikä heihin olisi törmännyt tällä syrjäisellä torilla. He kaikki kertoivat typeriä ja riettaita vitsejä ja kaskuja antiikin filosofeista luullen, että ne menisivät Liisalta yli ymmärryksen.

Liisa ei ollut koskaan halunnut kuvata heistä yhtäkään.

Toisin oli herra Kisunkon kohdalla.

”Unohdin ottaa kylliksi negatiiveja mukaan”, hän valehteli. Viola-tädin luona hänellä oli sen sijaan kasa päin valotettuja lasilevyjä odottamassa kehitystä. Niihin

hänen olisi oikeastaan pitänyt aikansa käyttää kaupungilla vaeltelun sijaan. ”Tajusin sen juuri, kun puhutteilte minua.”

”En minä sitä kuvajuttua tosissani tarkoittanut. Minulla ei vain ole tarjota muuta hyvitykseksi solvauksistani kuin komea ulkomuotoni. Parempi olisi pitää aina pientä makeispussia mukana. Muistakaapa tämä: pitäkää aina karamelleja käsillä hätätilanteiden varalta. Joskus ne voivat pelastaa henkenne.

Tai jos kotonanne sattuu olemaan rottia, voisin auttaa. Muuan ystäväni on karkotusmestari.”

”Ei tarvitse”, Liisa sanoi pikaisesti. ”Olen melkoisen varma, että puutarhamme on koko lailla rotaton.”

”Enpä tiedä. Rotat osaavat olla viekkaita. Joskus ne onnistuvat jopa kipuamaan korkeisiin aseisiin. Pormestariksi saakka, ellemme pidä varaamme.”

Liisa ei onnistunut pidättämään hymyä ja oli vähälä tirskahtaa ääneen. Kisunko puhui selvästikin Pässinperästä, Matildan ja ikävystyttävän herra Sammalen kiihkeästi kannattamasta ehdokkaasta. Pormestarin paikasta kamppaili hänen lisäksi vain yksi ehdokas, eikä Liisa kuolemakseenkaan saanut tämän nimeä mieleensä (eikä ehdokas mieleenpainuva ollutkaan, sillä hänellä ei ollut puoluetta eikä hän paasannut Impalan viikkolehdedessä köyhäintalojen rakennuttamisesta, ulkomaalaisten karkottamisesta ja isompien pamppujen hankkimisesta poliisivoimille).

”Kas, minun on parasta lähteä”, Liisa sanoi, työnsi kameran ponnekkaasti laukkuunsa ja sulki laukun.

”Tulkaa pian taas”, Kisunko aneli. ”Kenenkään yhtä kiinnostavan kanssa en ole jutellut ikuisuuksiin.”

Ei olet pimeästä kolkasta loistava kirkas valonsäde, ei niin

sievät kasvot keskellä synkeää seutua, eikä muusa tai nymfi tai taivaan enkeli, joka suo viehkeän hymynsä vähäväkisille. Ei soopaa ja sanahelinää, jota miehillä tavallisesti oli tarjota. Kisunko oli pyytänyt Liisaa tulemaan takaisin, yksinkertaisesti ja suoraan, koska halusi jutella hänen kanssaan.

Liisa niiasi, sillä niaamalla sai aikaa miettiä sopivaa vastausta. Sitten hän kiiruhti tiehensä, koska mitään sopivaa ei pälkähtänyt mieleen.

SYNTYMÄTTÖMYYSPIIVÄ

On kulunut yhdeksän vuotta siitä,
kun Liisa palasi Ihmemaasta.
Muut Viktorian ajan nuoret naiset
keskittyvät ristipistotöihinsä, mutta
18-vuotias Liisa tuntuu käyttävän
aikansa päämäärättömään oleiluun ja
valokuvaamiseen. Eräänä päivänä kaikki
kuitenkin muuttuu, kun valokuviiin
ilmestyy Ihmemaan olentoja, jotka
pyytävät apua.

Liisa palaa takaisin Ihmemaahan
lapsuutensa hölynpölyn keskelle ja
vaikean tehtävän äärelle. Onnistuuko
Liisa lopettamaan Herttakuningattaren
tyrannimaisen hallinnon ja löytämään
paikkansa molemmissa maailmoissa? Ja
pystyykö hän siihen... ennen ajan loppua?

